

Prof. Dr.
ARMAN
KIRIM'la

ak@tg.com.tr

TÜRKİYE'NİN İLK VE TEK İŞ ANALİZİ SAYFASI

20 OCAK 2010 ÇARŞAMBA

BUSINESS

Gavriel Iddan, roket sanayinde çalışırken, hap kadar kamera yapıp bütün iç organları görüntülemeyi düşündü ve başardı.

Bakın el âlem neler yapıyor?

■ ABD, girişimciliğin cenneti. Üstelik bilimsel anlamda da dünyanın en bereketli yeri. Üniversite kalitesi dünyanın en yükseği, kayıtlı patent sayısı konusunda da kimse eline su dökemez. Ama orada üniversiteler özellikle araştırma konusunda desteklenir ve ayrıca bu araştırmalarını para kazanılacak ticari buluşlara çevirmeleri -bırakın yasaklamayı- özendirilir. Amerika'da üniversitelerin, devlet desteğiyle yaptıkları araştırmaların sonuçlarından üniversite olarak para kazanmaları bilhassa teşvik edilir. Üniversitelerin özel sektör adına yaptığı araştırmaların geliri zaten üniversitelere kalır. Ayrıca devlet, kendi fonlarıyla araştırma yaptırdığı küçük işletmelerin de bu araştırma sonuçlarını sahiplenip onları ticari hale dönüştürmelerini teşvik eder. Yani anlayacağınız, bilimin bu kadar ileri olduğu bir ülkede bile devlet üniversitelerin kazançlarını kısımlıyor. Tam tersine, bilim daha da ilerlesin ve yeni iş alanları oluşturulsun diye üniversitelerin ve üniversite öğretim elemanları tarafından kurulacak olan girişimci şirketlerin para kazanmalarını teşvik ediyor.

Bu teşvikleri getiren yasanın adı "Üniversite ve Küçük İşletmelerle İlgili Patent Prosedürleri Yasası", ya da daha bilinen ismiyle "Bayh-Dole Yasası (Act)". Bu çok önemli yasa, 1980 yılında, Birch Bayh ve Bob Dole isimli iki senatörün öncülüğünde kabul edilmiş. Kapsamı, devlet tarafından fonlanmış olan bilimsel araştırmaların sonucunda elde edilebilecek olan patentlerin telif haklarının üniversitelere ve bu buluşları gerçekleştiren küçük işletmelere ait olacağına dair çok önemli bir yasa. The Economist dergisi bu yasayı, ABD'de son 50 yıl içinde çıkarılmış olan en 'vizyoner' yasa olarak kabul ediyor. Üstelik Almanya ve Malezya da benzer yasaları geçirmişler.

Bu yasaya göre 'küçük işletmeler' ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, eğer federal hükümet tarafından fonlanmış olan bir araştırmanın sonucunda bazı buluşlar ortaya çıkmışlarsa, bunların mülkiyet hakları tamamen buluşu yapan kuruluşla bırakılıyor. Bunun karşılığında söz konusu kuruluş şu şartları yerine getirmek zorunda:

- ➔ Her buluşu, fonlamayı sağlayan mercieye bildirmek,
- ➔ Patent başvurusunda bizzat bulunmak,
- ➔ Federal hükümete bu buluşu ilelebet kullanacak şekilde bedeli baştan tahsil edilmiştir beyanları bir lisans hakkı vermek,
- ➔ Buluşu ticari hale getirmek için aktif olarak çaba göstermek,

➔ ABD kökenli ve özellikle de küçük işletmelere buluşun kullanımını konusunda öncelik vermek.

Gelin artık şunu kabul edelim. Ülke olarak bizim daha fazla zenginliğe ihtiyacımız var. Bu da artık eski değil yeni sektörlerde yatıyor. Teknolojide yatıyor. Şimdi biz hâlâ eskimiş sektörlerin tahsilsiz patronlarını bile destekleyeceğiz de, ülkemizin geleceğini kurmamıza yardım edebilecek bilim adamlarının para kazanmalarına neden engel olacağız? Umarım ikna olunuz. Ama hâlâ cevaplamadığım bir soru kalıyor: "Bilim adamı girişimciliği bilmez ki? Bu konuda onlara nasıl destek olmak gerekir ki bu işlere cesaret edebilsinler?". Bunlar da izninizle önümüzdeki haftaya kalsın.

YENİ GİRİŞİMCİLİK kendiliğinden gelişmez

Ben bu sayfada yazmaya başladığım ilk haftalarda "Ücretsiz Danışmanınız" diye bir köşe açmış ve "işletmenizle ilgili sorularınızı bana yöneltebilirsiniz" diye okurlarımıza seslenmişim. Ancak iki hafta sonra bu işten vazgeçtim. Sebebi, ardi ardına gelen şu tür sorulardı: "Hocam, ben ortaokul mezunu 40 yaşında bir bayanım. 22 yıl konfeksiyoncu olarak çalıştım. Şimdi kendi işimi kurmak istiyorum. Hangi işi yapsam iyi olur. Bir de sermaye kaynağını nereden bulabilirim?"

Bizim memlekette girişimcilik tutkuları çoğu kez bu minval civarında oluşuyor. Benim burada asıl ilgilendiğim girişimcilik türü, farklı ve çok yeni bir girişimcilik türü: Yüksek tempolu büyüme potansiyeline sahip, süratle global hale gelebilecek, teknoloji ve hizmet alanlarındaki girişimcilik projeleri. Ben bu kategorideki girişimciliğe 'yeni girişimcilik' adımı veriyorum. İddiam ise, ülkemizin önümüzdeki 10 ila 15 yıl içindeki ekonomik büyümesini ve çığ gibi artacak olan işsizlere yeni iş imkânları sağlayabilmesi, ancak ve ancak yeni girişimcilikle mümkündür.

Görüntüleme işlemini inanılmaz konforlu hale getiren hap kameralar, 2007'de tam 700 bin adetlik satış hacmine ulaştı. Bu sadece bir örnek...

Mesela şu örneği gözünüzde canlandırın: Gavriel Iddan, roket sanayinde çalışan bir teknik adam. Ülkesinde, bizim savunma sanayi şirketlerimizden birisinin benzeri olan şirkette, roketlerin elektro-optik cihazları üzerine uzmanlaşmış olan eksper teknik adam. Bu alan, roketlerin bomba attıkları hedefleri hassas olarak bulabilmeleriyle ilgili olan bir uzmanlık alanı. Bu alandaki teknolojik gelişim, roket başlıklarına monte edilen kameraların giderek daha minyatür hale getirilmesi şeklinde ilerliyor. Iddan da bu gelişmeleri hem izleyen hem de katkıda bulunan bir teknik adam. Bir gün aklına şöyle bir fikir geliyor: "Acaba" diyor, "roketlerde kullandığımız bu minyatür kameraları bir hap haline dönüştürsem ve bunu hastalara yuttursam, ki böylece hap içindeki kamera bütün vücudu dolaşırken bir yandan da telsiz sinyalleriyle iç organlarının görüntülerini dışarıdaki alıcı bir cihaza gönderse. Böylece gö-

rüntüleme işlemini inanılmaz basit ve konforlu hale getiresek."

Başlarda kimselerin inanmadığı proje üzerinde ısrarla çalışan Iddan sonunda PillCams isimli şirketini kuruyor ve hap şeklindeki kameraları satışa sunuyor. PillCams İngilizcede hap-kameralar demek. Şirket 2001 yılında Wall Street borsasında halka açılan ilk yabancı şirket olma unvanını kazanıyor. 2007 senesinde PillCams'ın sattığı kamera sayısı 700.000! Bu kameralar hastanın barsağından saniyede 18 fotoğraf gönderebiliyor ve saatlerce hastanın barsağında yolculuğuna

devam ediyor. Bu renkli videolar gerçek-zamanlı olarak, dünyanın herhangi bir yerindeki uzman doktor tarafından canlı izlenebiliyor (www.pillcam.com). Bu kadar hassas ve evrensel başka bir görüntüleme yöntemi biliyor musunuz? Piyasa bugün o denli cazip hale gelmiş ki, kamera devi Olympus şirketi bile hap-kamera işine giriyor.

Bu sadece bir örnek. Yeni girişimcilik dediğim şeye örnek. Yüksek tempolu büyüme dediğim şeye örnek: 2004 yılında sadece 100.000 kamera satılırken bu sayı 2007'de 700.000'e çıkıyor. Üç yılda yedi

misli büyüme. Wall Street'e açılarak da hızla global oyuncu haline geliyor. Biz hâlâ 'dünya markası olalım' avantusuyla gün geçirelim.

Bu öykü iki hususu karşımıza getiriyor. Birincisi, Bay Iddan bu projesi için gerekli olan yüklü sermayeyi nereden buldu? Sermayenin kaynağı, geçen hafta bu sayfada uzun uzun anlattığım, devlet destekli 'Katımlı Girişimcilik Fonu'. Parayı bulmak kolay iş değil. Ama takdir edersiniz ki bundan çok daha zor olan şey bu teknolojik ve aynı zamanda 'ticari' olan fikri bulabilmek. Yani inovasyon yapabilmek. Ya da, inovasyona dayalı yeni girişimler başlatılabilmek. İşte işin en zor kısmı burası. Geçen hafta anlattığım fonlama modeliyle, ülkemizde devlet destekli bir fonlama mekanizmasını kolaylıkla kurabiliriz. Ama bu teknolojik bilgiye dayalı girişimcilik alt yapısını nasıl geliştireceğiz sorusu en can alıcı soru.

Soru özellikle çetrefilli bir soru; çünkü işin içinde iki farklı boyut var. Birincisi, yeni teknoloji sektörlerinde inovasyon projelerini geliştirebilmek için gerekli bilimsel ortamı ve insan kaynağını nasıl oluşturacağız? İkincisi, bilimsel insan kaynağını oluşturduk diyelim, bu insanların nasıl girişimci haline dönüştüreceğiz? Öyle ya, bize icat değil, ticari hale getirebilecek, yani 'business' haline dönüşürülüp istihdam sağlayacak buluşlar lazım. Yani bize inovasyon lazım. İşte bugün, yeni girişimcilik modelimin bu boyutları üzerinde durmak istiyorum.

Öğretim üyeleri şirket kurabilmeli

■ Türkiye'nin önümüzdeki 10 ila 15 yıl içinde ekonomik büyüme ve yeni istihdam alanları oluşturabilmesi için, teknolojiye dayalı yeni girişimcilik seçiminden başka bir alternatif görünmüyor. Eğer bir kez bu konuda aramızda fikir birliği sağlarsak o zaman konu gelip "bu teknolojik bilgi bazını nasıl sağlayacağız" sorusuna dayanıyor. İşin daha da önemli tarafı, bu gelişme programına ivedilikle başlamamız gerektiği. Zira tüm dünya, 2008 Ekim krizinin ardından bir yeni yapılanma sürecine girdi. Kimileri bocalayıp vaziyeti kurtarmaya çalışıyor (Örneğin Macaristan, Güney Afrika, İspanya gibi), kimileriye (Çin, Hindistan, Singapur, İsrail, Norveç gibi) yarının lider ekonomileri olmanın modellerini hızla hayata geçiriyor. Ülke olarak bizim de yarının ekonomik liderlerinden biri olma yolunu seçmemiz lazım. Hem de bugünden.

Peki, hemen yarın teknoloji alanlarında yeni girişimcilik programını hayata geçirmeye karar

istihdam artışına katkıda bulunmak için öğretim üyelerinin şirket kurabilmelerine izin vermemez lazım

verdiğimiz varsayarsak, bu bilgilere sahip insanları nerede bulacağız? Mevcut sanayi şirketlerimizin içinde mi? İmkânı yok. İşini kaybetmiş yöneticilerimiz arasında mı? Mümkün ama yine de zor. Yarın sabah teknolojik bilgiye dayalı sektörlerin gelişimini başlatmak istiyorsak, üniversitelerdeki bilim adamlarından daha güzel ve hazır bir kaynağımız yok. Peki, o zaman neden bu kaynaktan yararlanamıyoruz?

Sebebi, 657 sayılı devlet memurları kanunu. Bu kanuna göre devlet memurlarının ticari şirket kurmaları veya ticari şirketlere ortak olmaları yasak. Kanunun mantığı elbette anlaşılır bir şey: Muhtemel yolsuzluk fırsatlarını en baştan elimine etmek. Bu elbette çok haklı bir sebep ama üniversite bilim adamları için zaten pek böyle bir fırsat yok. Bence üniversitelerdeki

doğru tüm öğretim üyelerini 'ayrıcılık devlet memuru' statüsüne geçirip, onların teknoloji odaklı şirketleri kurmalarına, bu şirketlerin kimyacı, biyolog, medikal, işletmeciler, ya da hukukçu kurucu-ortakları olmalarına izin vermeliyiz. Zira yeni girişimcilik, yeni teknoloji bilgileri kadar yeni işletmecilik ve pazarlama bilgileriyle köklü hukuk bilgilerini de gerekli kılar.

Durumlar ve zaman değiştiğinde, bunların gerisinde kalmış olan yasaların gözden geçirilmesi kadar doğal bir şey yoktur. Bence Türkiye'nin geleceği olan yeni girişimcilik hareketi için bu önerdiğim seçenек mutlaka ve mutlaka düşünülmelidir. Yarın sabaha kadar olmasa bile, ivedilikle düşünülmelidir. Erken kalkın yol alır, erken evlenen döl alır.

Hap kameralar, hastanın barsağından saniyede 18 fotoğraf gönderiyor

